

Katalóg zimovísk netopierov Slovenskej republiky

Marcel UHRIN¹, Blanka LEHOTSKÁ² & Štefan MATIS³

¹ Správa NP Muránska planina, J. Kráľa 12, SK–050 01 Revúca, Slovensko; uhrin@sopsr.sk

² Katedra krajinskej ekológie, Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina B-2,
SK–842 15 Bratislava 4, Slovensko; lehotski@ba.telecom.sk

³ SEO BAMBI, P. O. Box 47, SK–045 01 Moldava nad Bodvou, Slovensko; matis@enterra.sk

Zimné sčítanie netopierov na Slovensku

Predkladaný zborník *Vespertilio 6* obsahuje údaje o výskyte netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky do roku 2001. Jedná sa o publikačný výstup slovenskej časti pôvodne spoločného česko-slovenského projektu „30 rokov sčítania netopierov na zimoviskách ČR a SR“, ktorého cieľom bola sumarizácia výsledkov rozsiahleho sčítania netopierov v zimoviskách na území oboch republík. Vzhľadom na veľký rozsah materiálu, nebolo technicky možné všetky údaje uverejniť v jednom zväzku. Údaje z lokalít Českej republiky boli uvedené v čísle 5 časopisu *Vespertilio*, kde bola načrtnutá aj história, metodický rámec a význam tejto akcie (Horáček 2001).

Monitorovací program bol navrhnutý a v začiatkoch organizovaný českými chiropterológmi pod vedením J. Gaislera a V. Hanáka (pozri napr. Gaisler & Hanák 1969). Na Slovensku bolo do tejto nespornej jednej z najvýznamnejších akcií monitoringu bioty zaradených niekoľko lokalít v Slovenskom krase a Dobšinská ľadová jaskyňa. V Českej republike sa výsledky sčítaní zhodnotili prvýkrát po piatich rokoch akcie 1969–1973 (Gaisler 1975), neskôr po uplynutí jedného decénia (Bárta et al. 1981, Gaisler et al. 1981). V práci, hodnotiacej prvých päť rokov akcie, boli zo Slovenska sumarizované údaje zo 4 lokalít (Arđovská jaskyňa, Čertova diera, Jasovská jaskyňa, Dobšinská ľadová jaskyňa).

U niektorých slovenských lokalít sú známe údaje aj z obdobia pred začatím celoštátnej akcie. Ide napríklad o lokality v Slovenskom krase, v Nízkych Tatrách (Demänovská dolina), na Muránskej planine a v Slanských vrchoch (Dubník) (napr. Gaisler & Hanák 1972, 1973, Palášthy & Olejár 1963, Vachold 1955, 1957). Uvedené údaje sú veľmi cenné, pretože časový rad údajov predlžujú na obdobie 5 decénií (1950–2001). Spoločné sčítanie v rámci Československa sa naposledy uskutočnilo v roku 1988 (pozri napr. Hanák 1988), niektoré lokality však boli súvisle kontrolované nezávisle na spoločnom sčítaní (napr. Danko & Mihók 1989).

Od roku 1994 sa sčítanie na Slovensku organizuje pod záštitou organizácií oštatnej ochrany prírody a Skupiny pre ochranu netopierov – SON, ktorá výsledky pravidelne sumarizuje. SON spracovala prehľady za sezóny 1993/1994 – 2000/2001 (Hapl & Uhrin 1999, Hapl & Lehotská 1999, Lehotská 2000, 2001, Lehotská & Lehotský 1999b, Uhrin 1994, 1995b, 1996b, 1997b), niektoré sezóny boli publikované aj v materiáloch Českej spoločnosti pre ochranu netopierov – ČESON (Zukal 1993a, b, 1994a, b, 1995a, b). Za obdobie od roku 1994 výrazne narastal počet kontrolovaných lokalít (Lehotská & Lehotský 1998a), prehľadné výsledky sčítaní za sezóny 1994–1997 boli uverejnené v ochranárskej tlači (Uhrin 1995a, 1996a, 1997a). Na sčítaní sa okrem členov SON podieľali aj členovia iných mimovládnych organizácií (SEO Bambi, ZO SZOPK Miniopiterus, členovia niektorých skupín Slovenskej speleologickej spoločnosti), významnou mierou sa do akcie zapojili zoológovia organizácií štátnej ochrany prírody (pozri napr. Gresch 1998, Lehotská & Lehotský 1998b, 1999a, 2000, Matis 1998, Matis et al. 1999, Ondruška 1999, 2001, Uhrin 1998a).

Už publikované čiastkové analýzy (napr. Danko 1997, Fulín 1995, Lehotská & Lehotský 1999c, 2000b, Mutkovič 1993, Uhrin 1993a, 1993b, 1998a, Uhrin et al. 1995, 1997) poukázali na význam tejto akcie pre hodnotenie početnostných trendov netopierov. Podobne ako v iných častiach Európy sa potvrdilo pozastavenie poklesu početnosti podkovára malého (*R. hipposideros*) ako aj nárast populácie niektorých druhov netopierov (napr. *M. daubentonii*). Podrobné zhodnotenie výsledkov bude spracované v samostatnej práci.

Poznámky k zostaveniu katalógu zimovísk

V zborníku sú spracované údaje v 102 príspevkoch 46 autorov z viac ako 660 lokalít 57 orografických celkov Slovenska. Jednotlivé lokality sú spracované jednotnou formou s uvedením geografickej charakteristiky, opisu lokality a priebehu a výsledkov sčítania. Mená jaskýň sú uvádzané najmä podľa práce Bella &

Tab. 1. Prehľad netopierov fauny Slovenska a skratky ich mien

Slovenské meno*	Vedecké meno	Skratka
podkovár veľký	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Schreber, 1774)	<i>Rfer</i>
podkovár malý	<i>Rhinolophus hipposideros</i> (Bechstein, 1800)	<i>Rhip</i>
podkovár južný	<i>Rhinolophus euryale</i> Blasius, 1853	<i>Reur</i>
netopier obyčajný	<i>Myotis myotis</i> (Borkhausen, 1797)	<i>Mmyo</i>
netopier ostrouchý	<i>Myotis oxygnathus</i> (Monticelli, 1885)	<i>Moxy</i>
netopier veľkouchý	<i>Myotis bechsteinii</i> (Kuhl, 1817)	<i>Mbech, Mbec</i>
netopier riasnatý	<i>Myotis nattereri</i> (Kuhl, 1817)	<i>Mnat</i>
netopier brvitý	<i>Myotis emarginatus</i> (Geoffroy, 1806)	<i>Mema</i>
netopier fúzatý	<i>Myotis mystacinus</i> (Kuhl, 1817)	<i>Mmys</i>
netopier Brandtov	<i>Myotis brandtii</i> (Eversmann, 1845)	<i>Mbra</i>
netopier vodný	<i>Myotis daubentonii</i> (Kuhl, 1817)	<i>Mdau</i>
netopier pobrežný	<i>Myotis dasycneme</i> (Boie, 1825)	<i>Mdas</i>
večernica tmavá	<i>Vespertilio murinus</i> Linnaeus, 1758	<i>Vmur</i>
večernica pozdňá	<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774)	<i>Eser</i>
večernica severská	<i>Eptesicus nilssonii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	<i>Enil</i>
večernica malá s. l.	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber, 1774) s. l.	<i>Ppip</i>
večernica **	<i>Pipistrellus pygmaeus</i> (Leach, 1825)	–
	alebo <i>Pipistrellus mediterraneus</i> (Cabrera, 1904)	
večernica parková**	<i>Pipistrellus nathusii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	<i>Pnat</i>
raniak hrdzavý	<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	<i>Nnoc</i>
raniak malý**	<i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl, 1817)	<i>Nlei</i>
raniak veľký**	<i>Nyctalus lasiopterus</i> (Schreber, 1780)	<i>Nlas</i>
uchaňa čierna	<i>Barbastella barbastellus</i> (Schreber, 1774)	<i>Bbar</i>
ucháč svetlý	<i>Plecotus auritus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Paur</i>
ucháč sivý	<i>Plecotus austriacus</i> (Fischer, 1829)	<i>Paus</i>
lietavec sfahovavý	<i>Miniopterus schreibersii</i> (Kuhl, 1917)	<i>Mschr</i>
netopier neurčeného druhu	Chiroptera species	indet., sp.
Druhovo neurčený netopier rodu <i>Rhinolophus</i>	<i>Rhinolophus</i> species	<i>Rsp.</i>
druhovo neurčený veľký zástupca rodu <i>Myotis</i>	<i>Myotis myotis/oxygnathus</i>	<i>Mmyo/oxy, Mm/o</i>
druhovo neurčený netopier rodu <i>Myotis</i>	<i>Myotis</i> species	<i>Msp.</i>
druhovo neurčený netopier rodu <i>Plecotus</i>	<i>Plecotus</i> species	<i>Psp.</i>
druhovo neurčený netopier skupiny <i>Myotis mystacinus</i>	<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	<i>Mmys/bra; Mm/b</i>

* slovenské mená sú uvedené podľa práce FERIANCOVÁ-MASÁROVÁ & HANÁK (1965)

** druh nebol na zimoviskách preukázaný

Holúbek (1999). Dáta zo zimných kontrol sú uvedené v tabuľkách, u lokalít s menším počtom kontrol priamo v texte. V tabuľkách je uvedený spravidla len jeden údaj za jednotlivé zimné sezóny (1. 12. – 15. 3.). Ostatné získané údaje sú uvádzané v texte v časti Ďalšie údaje. V tabuľkách aj v texte sa použili jednotné skratky mien netopierov, ktoré sú uvedené v tabuľke 1. V samostatnom príspevku je zostavený prehľad lokalít, ktoré boli v zimnom období skontrolované, ale výskyt netopierov na nich nebol zistený.

Literatúra

- BÁRTA Z., ČERVENÝ J., GAISLER J. (ed.), HANÁK P., HANÁK V. (ed.), HORÁČEK I. (ed.), HŮRKA L., MILES P., NEVRLÝ M., RUMLER Z., SKLENÁŘ J. & ŽALMAN J., 1981: Výsledky zimního sčítání netopýřů v Československu: 1969–1979. *Sborn. Okr. Mus. v Mostě, Ř. Přír.*, **3**: 71–116.
- BELLA P. & HOLÚBEK P. (eds.), 1999: *Zoznam jaskýň na Slovensku (stav k 31. 12. 1998)*. MŽP SR, Bratislava, 268 pp.
- DANKO Š., 1997: Kvalitatívne a kvantitatívne zmeny spoločenstva zimujúcich netopierov v opustených banských dielach v okolí Dubníka (Slanské vrchy). *Vespertilio*, **2**: 5–38.
- DANKO Š. & MIHÓK J., 1989: Nové poznatky o výskytu netopierov na východnom Slovensku. *Zbor. Východoslov. Múz. v Košiciach, Prír. Vedy*, **29**: 131–160.
- FERIANCOVÁ-MASÁROVÁ Z. & HANÁK V., 1965: *Stavovce Slovenska IV. Cicavce*. Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 331 pp.
- FULÍN M., 1995: Výsledky výskumu netopierov v podzemných priestoroch Jasovskej skaly v období od roka 1994. *Netopiere*, **1**: 7–18.
- GAISLER J., 1975: A quantitative study of some populations of bats in Czechoslovakia (Mammalia: Chiroptera). *Acta Sci. Natur. Brno*, **9**(5): 1–44.
- GAISLER J. & HANÁK V., 1969: Současný stav a perspektivy výzkumu ekologie netopýřů v Československu. *Vertebratol. Zpr.*, **1969**(3): 83–96.
- GAISLER J. & HANÁK V., 1972: Netopýři podzemních prostorů v Československu. *Sborn. Západoč. Múz., Plzeň, Přír.*, **7**: 1–46.
- GAISLER J. & HANÁK V., 1973: Aperçu de chauves-souris des grottes slovaques. *Slov. Kras*, **11**: 73–84.
- GAISLER J., HANÁK V. & HORÁČEK I., 1981: Remarks on the current status of bat populations in Czechoslovakia. *Myotis*, **18–19**: 68–75.
- GRESCH A., 1998: Činnosť Oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti Liptovský Mikuláš v roku 1997. *Trúlelek*, **3**: 11.
- HANÁK V., 1988: *Zpráva o sčítání netopýřů v jeskyních Slovenského krasu, Tisovecko-Muráňského krasu a přilehlých oblastí*. Nepubl. rukopis, 4 pp.
- HAPL E. & LEHOTSKÁ B. (eds.), 1999: *Zimné sčítanie netopierov na Slovensku 1998/1999*. SON, Revúca, 28 pp.
- HAPL E. & UHRIN M. (eds.), 1999: *Zimné sčítanie netopierov na Slovensku 1997/1998*. SON a Správa NP Muránska planina, Revúca, 28 pp.
- HORÁČEK I., 2001: Sčítání netopýřů na zimovištích ČR: 1969–2001. *Vespertilio*, **5**: 3–5.
- LEHOTSKÁ B. (ed.), 2000: *Zimné sčítanie netopierov na Slovensku 1999/2000*. SON, Revúca, 28 pp.
- LEHOTSKÁ B. (ed.), 2001: *Zimné sčítanie netopierov na Slovensku 2000/2001*. SON, Revúca, 23 pp.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1998a: Quo vadis „Sčítanie netopierov v zimoviskách SR“? *Trúlelek*, **3**: 6–9.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1998b: ZO SZOPK Miniopiterus. *Trúlelek*, **3**: 10–11.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1999a: Aktivity ZO SZOPK Miniopiterus v roku 1998. *Trúlelek*, **4**: 7–8.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1999b: Erráta zimného sčítania 1997/98. *Trúlelek*, **4**: 8.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1999c: Zimoviská netopierov (Chiroptera) v Chránenej krajinskej oblasti Ponitrie. *Rosalia (Nitra)*, **14**: 187–194.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 2000a: Aktivity ZO SZOPK Miniopiterus v roku 1999. *Trúlelek*, **5**: 4–5.

- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 2000b: Zhrnutie poznatkov o chiropterofaune jaskyne Driny. Pp. 130–134. In: BELLA P. (ed.): *Výskum, využívanie a ochrana jaskýň. Zborník referátov*. Správa slovenský jaskýň Lip-tovský Mikuláš, MŽP SR Bratislava, Medzinárodná asociácia sprístupnených jaskýň, 216 pp.
- MATIS Š., 1998: Činnosť SEO BAMBI v oblasti chiropterológie v roku 1997. *Trúlelek*, **3**: 11–12.
- MATIS Š., DITTEL L. & PIENČÁK P., 1999: Činnosť SEO BAMBI v roku 1998. *Trúlelek*, **4**: 6.
- MUTKOVIČ A., 1993: Netopiere strednej časti Malých Karpát. *Chrán. Úz. Slov.*, **21**: 37–39.
- ONDRUŠKA J., 1999: Činnosť Oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti Strážovské vrchy – Dubnica nad Váhom v roku 1998. *Trúlelek*, **4**: 7.
- ONDRUŠKA J., 2001: Činnosť oblastných skupín SSS Strážovské vrchy a Dubnica nad Váhom v roku 1999. *Trúlelek*, **6**: 8.
- PALÁŠTHY J. & OLEJÁR F., 1963: Netopiere opustených opálových baní v Libanke na Dubníku (okr. Prešov) a poznámky k ich bionómii. *Biológia (Bratislava)*, **18**(8): 593–603.
- UHRIN M., 1993a: Poznámky k spoločenstvu netopierov (Chiroptera) zimovísk Slovenského krasu. *Zbor. Východoslov. Múz. v Košiciach, Prír. Vedy*, **34–33**: 151–162.
- UHRIN M., 1993b: Sčítanie netopierov v Slovenskom krase. *Chrán. Úz. Slov.*, **21**: 68–69.
- UHRIN M. (ed.), 1994: *Výsledky sčítania netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky 1993/1994*. SAŽP – Pracovná skupina pre netopiere, Revúca, 9 pp.
- UHRIN M. 1995: Sčítanie netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky 1994/1995. *Chrán. Úz. Slov.*, **24**: 20–21.
- UHRIN M. (ed.), 1995: *Sčítanie netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky 1994/1995*. SAŽP – Gestorská skupina pre netopiere a SON, Revúca, 18 pp.
- UHRIN M., 1996: Sčítanie netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky 1995/1996. *Chrán. Úz. Slov.*, **30**: 26–28.
- UHRIN M. (ed.), 1996: *Sčítanie netopierov na zimoviskách Slovenskej republiky 1995/1996*. SON, Revúca, 9 pp.
- UHRIN M., 1997: Sčítanie netopierov v zimoviskách na Slovensku 1996/1997. *Chrán. Úz. Slov.*, **32**: 14–16.
- UHRIN M. (ed.), 1997: *Sčítanie netopierov v zimoviskách Slovenskej republiky 1996/1997*. SON a Gestorská skupina SAŽP, Revúca, 28 pp.
- UHRIN M. (ed.), 1998a: Činnosť ostatných skupín. *Trúlelek*, **3**: 12–13.
- UHRIN M., 1998b: Poznámky k trendom početností niektorých druhov netopierov na Slovensku. Pp.: 49–59. In: URBAN P. (ed.): *Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku III. Zborník referátov z konferencie*. SAŽP–COPK, Banská Bystrica, 156 pp.
- UHRIN M., DANKO Š. & OBUCH J., 1995: Rozšírenie netopierov na Slovensku, časť II.: *Myotis dasycneme* a *Myotis daubentonii*. Pp.: 71–85. In: URBAN P. (ed.): *Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku II. Zborník referátov z konferencie*. SAŽP, Banská Bystrica, 112 pp.
- UHRIN M., LEHOTSKÁ B., BENDA P., LEHOTSKÝ R. & MATIS Š., 1997: Rozšírenie netopierov na Slovensku. Časť 3, *Miniopterus schreibersi*. *Vespertilio*, **2**: 113–130.
- VACHOLD J., 1955: Netopiere jaskýň Tisovecko-muránskeho krasu. *Biológia (Bratislava)*, **10**(6): 735–743.
- VACHOLD J., 1957: Netopiere jaskýň Jasovsko-zádielskeho krasu. *Biológia (Bratislava)*, **12**(3): 195–202.
- ZUKAL J. (ed.), 1993a: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích v roce 1993. *Bull. ČESON*, **2**: 5–6.
- ZUKAL J. (ed.), 1993b: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích ČR v roce 1993. *Bull. ČESON*, **2**(příloha): 17 pp.
- ZUKAL J. (ed.), 1994a: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích v roce 1994. *Bull. ČESON*, **4**: 5–7.
- ZUKAL J. (ed.), 1994b: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích v roce 1994 v České republice a na Slovensku. *Bull. ČESON*, **4**(příloha): 15 pp.
- ZUKAL J. (ed.), 1995a: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích v roce 1995. *Bull. ČESON*, **6**: 9–11.
- ZUKAL J. (ed.), 1995b: Výsledky sčítaní netopýrů na zimovištích v roce 1995 v České republice a na Slovensku. *Bull. ČESON*, **6**(příloha): 19 pp.